

ÓLAVSØKURØÐA

SAMAN AT HALDA V

Suni Merkistein, útvarpsmaður, setti ólav-søkuna í ár, og niðanfyri prenta vit røðuna, hann helt á Vaglinum ólavsøkuaftan:

Góðu ólavsøkugestir - góðu føroyingar!

Tað blíðkar fyri hugaðum fólki í Føroyum. Uppgongutiðir eru, og bjartskygni valdar. Fólkatálið veksur støðugt og er nú methøgt. Tey ungu eru farin at støðast betur heima, og alt fleiri ætla sær undir hægri lestur í Føroyum. Summar-ið hevur verið óvanliga gott, og sólskinssøgur av Hagstovuni um, at fleiri ungar kvinnur í burðarfør-um aldri nú flyta heim, loysa av ræðumyndirnar um Føroyar sum ein komandi kraftdepil fyri Ellis- og Hvíldarheim. Við hetta lag verða vit helst 50.000 í Føroyum áðrenn langt um liður.

Tað gongur ófatiliga væl! Soleiðis tók fyrrverandi danski forsætisráðharrin, Poul Schlüter, til um stóðuna í Danmark miðskeiðis í 80-unum. Og kanska fer lögmaður at koma til somu niðurstøðu, tá ið hann í morgin fer at greiða okkum frá stóðuni í samfelagnum, nú ið farið verður undir eina nýggja tingsetu.

Og tað eru stórir og grundleggjandi spurningar, sum okkara fólkalvaldu fara at umrøða í næstum. Høvuðsvinnan skal nýskipast, vit skulu hava eina nýggja stjórnarskipan fyri Føroyar, og so er tað heilsuverkið, sum skal endurskoðast. Hetta eru stórmál, men samstundis so eyms og viðbrekin, at líkindini fyri breiðum semjum tykjast mestsum vónleys.

Her renna vit okkum í eitt fyrbrigdi, sum er okkum so eyðkent.

Sundurlyndið. "Saman at halda varð ei okkum givið", yrkti Hans Andrias Djurhuus longu í 1904 til ein fólkafund, sum varð hildin uppi á Klakki grundlógardagin sama ár. Hans Andrias tykist her at hóma tann tvídrátt millum afturhald og framburð, sum av álvara vísti seg, tá vit nøkur ár seinni fingur tveir politiskar flokkar í Føroyum.

Oyggjabúgvum so líkt, er okkara sjálvsfatan bytt sundur í smærri eindir heldur enn eina heild. Døminu um tað eru so mong. Tað er bygd móti býi, Framleiðslu-Føroyar og almennu Kontórshavn, tað siðbundna har og hitt modernaða her, Fólkakirkjan øðrumegin og mongu trúarsamkomurnar hinumegin, og so er tað politiska tvívíddarspennið yvir bæði vinstra-høgra og samband-loysing. Í hesum meldrinum av antin-ella tvístøðum skulu vit finna okkara felags tjóðarsamleika.

Er tað nakað at undrast á, at hvør dystur í húsinum aftanfyr meg endar 17-16? "Saman at halda, varð ei okkum givið". Soleiðis yrkti meginskaldið í 1904, og vit mugu bara ásanna, at hóast stórir framburður hevur verið í okkara landi síðani Fólkafundin á Klakki, so eru vit, sum her búgva - føroyingar - grundleggjandi lítið broyttir.

Men í okkara ymiskleika og tvørrandi samanhaldi er kortini ein stór andsøgn. Ólavsøkan man vera besta dømið um hesa andsøgn. Neyvan nakrastaðni í heiminum sært tú sum á ólavsøku

so nógv fólk ganga í tjóðbúna í samfullar tveir dagar fyrri at savnast um alt tað, sum er okkara og bara okkara, um tað, sum ger okkum til eitt fólk, og sum savnar fittan part av okkum øllum her ólavsøkunátt til midnáttarsang at syngja, at vit eru føroyingar, serstøk tjóð.

Vit eru eitt einsháttað, homogent fólk. Ídnir ættargranskarar siga, at tá ið til stykkis kemur, eru vit næstan øll her á landi skyld hvør við annan. Og okkara fremsta frítíðarítriv er at tosa um slekt. Altjóðagerðin sæst ikki á sama hátt her hjá okkum sum aðrastaðni. Sjálvt í útlandum kennir tú ein føroying aftur á skreðuni. Kanska áttu vit at miða eftir einum meira eksotiskum blandi í framtíðini, skulu vit ikki ganga undir í innannøring. Ikki tí, tú sært neyvan nakað vakrari og stórbærari enn føroysku kvinnuna í tjóðbúna.

Føroyar taka seg í dag út sum eitt nógv framfarið og væl skipað, demokratiskt samfelag við stórarí velferð. Her eru hákonjunkturar. Soleiðis er ikki allastaðni. Tað er helst ikki ov nógv sagt, at tað brýtur í bæði borð uttan um okkum. Evropa hýkur undir trýstinum av humanitera sorgarleikinum suðuri í Miðjarðarhavinum, har flóttafólk drukna hvønn dag, men uppáftur nógv fleiri reka upp á land við dreyminum um eina mannsømiligari tilveru.

Yvirgangsatsóknir at sivilum málum í framkomnum vestan-

londum er vorðin ein óhugnaligur veruleiki. Avlagaðir hópdrápsmenn og rótleysir ungdommar fáa sítt eigna reality-show í heimsins fjølmiðlum við at taka sakleys fólk við sær í deyðan í sjúkari frygkylan um at verða ríkiliga afturløntir fyri illgerningin handanfyr okkara foldarlív.

Og hvar standa vit so í hesum meldrinum? Føroyski blíðskapurin er tiltikin, og vit syngja, at "stongd var ei bóndans stova, um ókunnufólk kom á leið". Men samstundis himprast vit at hýsa neyðstøddum, sum søkja sær skjól í Evropa, og hóast vit teljast millum tey ríku londini, kundi upphæddin, sum tær almennu Føroyar lata í menningarhjálpið, óivað verið størri, uttan at tað fór nakað av nøkrum okkara.

Er tað ikki ein mótsøgn, at tað í einum so kristnum landi sum okkara, har vit taka tað sum eina sjálffylgju, at onnur figgja okkara vælferð, eru so fá, sum halda, at vit hava skyldu at gáa um tey, sum eru verri fyr enn vit? Ella eru vit farin at stigbenda læruna um næstrakærleika og miskunsemi? Fær fremmandaóttin okkum at tvíhalda um tað homogena eindarsamfelagið? Ætla vit ikki at vera partur av altjóðagerðini? Ella vilja vit sum heimsborgarar bara vera hvílandi limir uttan skyldu at út-inna ábyrgd?

Skaldið Heðin Brú segði einaferð, at vit búgva ikki í Føroyum av praktiskum grundum. Tað kunnu vit ivaleyst sanna tann dag

í dag, tó at praktisku tvørleikarnir munnu vera lítið fyrri at rokna í dag í mun til fyrr. Vit búgva væl-saktans í Føroyum, tí at vit eru fødd og uppvaksin her og kenna á okkum, at her hoyra vit til. Tað er ein grundleggjandi kensla, sum framvegis hevur sítt gildi í einum alt meira globaliseraðum heimi. At tað hevur borið til at búleikast í Føroyum í øldir undir ógvuliga vánaligum korum og kortini ment samfelagið til eitt av teimum framkomnu í heiminum er í veruleikanum eitt bragd - ein hugtakandi og romantiskur tanki hjá øllum okkum, sum eru komin til skorn klæðir.

Men einki kemur av sær sjálvum. Eldhugað hugsjónarfólk - tey, sum droyma fagrar dreyamar og vilja gera mun uttan at hava persónligan vinning sum drívmeði - eru tey, sum ganga undan og byggja land. Í 1945 komu tey mannsterk heim aftur - tey, sum øll krígsárini høvdu ligið innistongd í Danmark. At fara aftur til Føroyar var teimum eitt kall. Føroyar høvdu brúk fyri teimum. Drívmegin var ein romantisk og kanska eitt sindur naiv hugsjón. Og hetta var langt áðrenn, at amerikanski forsetin, John F. Kennedy, í minniligari røðu í 1961 mælti: mínir landsmenn, spyrji ikki, hvat USA hevur at bjóða tykkum, spyrji heldur, hvussu tit kunnu gagna og menna tykkara fosturland.

Fyrimyndirnar hjá føroysku útisetunum mundu vera fleiri.